

Arnon Grafy Adv.
Noam Ben-Chorin Adv.
Yahezkel Hershman Adv.
Tomer Mizrahi Adv.
Shlomo Rosenwaser Adv.
Avner Arie Adv.
Moshe Fisher Adv.

28 מרץ, 2011
כ"ב אדר ב, תשע"א

ארנון גרפי עו"ד
נעם בן חורין עו"ד
יחזקאל הרשמן עו"ד
תומר מזרחי עו"ד
שלמה רוזנווסר עו"ד
אבנר אריה עו"ד
משה פישר עו"ד

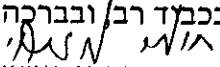
בדואר רשום ואישור מסירה

לכבוד
מנהל בתי המשפט
רחוב כנפי הנשרים 22
ירושלים 95464
ג.א.ג.

הנדון: הודעה על הגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית ורישום בפנקס
לפי סעיף 6 (א) לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו 2006 בית המשפט המחוזי תל אביב
בקשה מס' 1 – ת"צ 50449-03-11 שן-די בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ

הרינו מתכבדים לפנות אליכם מטעמה של מרשתנו, שן-די בע"מ, בקשר לעניין שבנדון,
כדלקמן:-

1. למכתבנו זה מצורפת בקשה לאישור תובענה ייצוגית (ונוסח תובענה ייצוגית), לשם רישומה בפנקס תובענות ייצוגיות.
2. הננו עומדים לרשותכם למתן הבהרות, במידת הצורך.
3. תודתנו נתונה מראש להתייחסותכם העניינית.

בכבוד רב/ ובברכה

תומר מזרחי, עו"ד
ארנון גרפי, משרד עורכי דין

5044 9-08-11 3"

~~ת.א. 11~~
~~בש"א 11~~

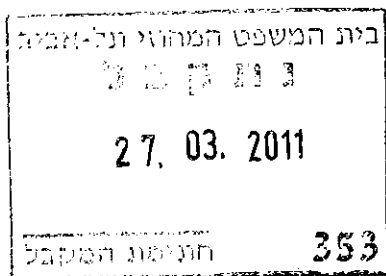
בבית המשפט המחוזי
תל-אביב-יפו

שן-די נצרת בע"מ ח.פ. 512778895
נצרת עלית

המבקש:

ע"י ב"כ עוה"ד ארנון גרפי ו/או נעם בן חורין
ו/או יחזקאל הרשמן ו/או תומר מזרחי ו/או אבנר
אריה ו/או שלמה רוזנווסר ו/או משה פישר
מדרך מנחם בגין 154, (בית קרדן) תל-אביב-יפו 64921
(טל': 03-6083565 (רב קווי); פקס': 03-6083567)

- נגד -

בנק לאומי לישראל בע"מ
ח.צ. 520018078

המשיב:

מרחוב יהודה הלוי 24-32 ת"ד 2
תל אביב, מיקוד 61000

בקשה לאישור תובענה ייצוגית

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לעשות שימוש בסמכותו לפי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "החוק"), ולהורות כדלקמן:

1. לאשר בקשת אישור זו כתובענה ייצוגית לפי הוראות החוק, בשם כלל יחידי הקבוצה שייצוגה מתבקש, כהגדרתה בבקשת אישור זו.
2. ליתן את הסעדים המפורטים בבקשת האישור.
3. לפסוק לטובת המבקשת, במעמדם כתובעים ייצוגיים, גמול הולם בהתאם לסמכותו על פי החוק.
4. לפסוק לבאי כוחם של המבקשת שכר טרחה ראוי בהתאם לסמכותו לפי החוק.

ואלה נימוקי בקשת האישור:

א. הבקשה בקליפת אגוז

1. עניינה של הבקשה שבפנינו, בתמצית, הינה בפיצוי כספי בגין חיוב הבנק בעמלות טיפול וגביית ריבית, שלא כדין, בגין העמדת מסגרת אשראי חד צדדית ו/או זמנית.
2. כל זאת בניגוד מוחלט להוראת המפקח על הבנקים – שהינה בגדר חיקוק לכל דבר ועניין - לפיה על הבנקים לפעול אך ורק בתחום הסכם מסגרת האשראי המאושרת שנחתם עם הלקוח וככל שהעמיד מסגרת אשראי נוספת חד צדדית נאסר עליו מפורשות לגבות בגין כך כל עמלה שהיא, כמו גם ריבית מעבר לריבית הקבועה

למדרג הגבוה באותה מסגרת, וזאת על מנת לעודד ולחנך את הבנקים שלא להתיר ללקוחותיהם לחרוג ממסגרת האשראי המאושרת.

3. כפי שנראה להלן, חרף הוראות ברורות אלה העמיד הבנק (המשיב) למבקשת אשראים חד צדדים ו/או זמניים וחייב אותה בגין כך בעמלות בסכומים בלתי מבוטלים ואף גבה הימנה ריבית ששיעורה עולה על מדרגת הריבית האחרונה, סכומים בגינם חייב הבנק בפיקודי המבקשת וחברי הקבוצה שייצוגה מתבקש.

ב. הצדדים

4. המבקשת הינה חברה פרטית מוגבלת במניות שהתאגדה על פי חוקי מדינת ישראל המפעילה רשת מסעדות, והינה לקוחה וותיקה של בנק לאומי וחשבונה מנוהל בסניף לאומי נצרת עילית, מרכז דקל רסקו.

5. המשיב, בנק לאומי, הינו תאגיד בנקאי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי) תשמ"א-1981 ונמנה על חמשת הבנקים הגדולים במדינה, אם לא הגדול שבהם.

ג. נושא הבקשה

6. במסגרת תיקון 23 לפקודת הבנקאות תשמ"א-1981 ועל מנת להבטיח את ניהולם התקין ושמירה על ענייני הלקוחות וכדי למנוע פגיעה ביכולתם למלא התחייבויותיהם (להלן: "הוראות ניהול בנקאי תקין") ניתנה למפקח על הבנקים, בסעיף 5(ג1) לפקודה, הרשות ליתן הוראות וכללים בנוגע לכלל התאגידים הבנקאיים הפועלים במדינה או לחלק מהם.

7. חשוב לציין, כי בכך ניתן למעשה מעמד חוקי להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים.

8. במסגרת זו ועל רקע הפרקטיקה של חריגות ממסגרת האשראי המאושרות הגורמת מחד ללקוח לאי וודאות בקשר לחיובים הספציפיים שיכובדו בחשבונו, ומאידך לתאגיד הבנקאי להעדר שליטה בסיכוני האשראי וחוסר יכולת להעריך את רווחיות התיק, הורה המפקח על הבנקים על הגבלת האשראי וחייב את התאגידים לערוך ללקוחות הסכם בכתב שעניינו מסגרת אשראי מאושרת ולהקפיד על ביצוע חיובים לחשבון העובר ושב של הלקוח בתוך המסגרת המאושרת בלבד וללא חריגה ממנה (להלן: "הוראה מס' 325").

9. הוראה זו, שתחילתה ביום 1.1.06, הטילה חובה על הבנקים לתאם ולקבוע עם כל אחד מלקוחותיהם מסגרת אשראי שתתאים לצרכים, לכושר החזר ולביטחונותיו של הלקוח, וחייבה את הבנק לפעול אך ורק בתחום המסגרת הני"ל.

10. יחד עם זאת, ניתנה לתאגיד הבנקאי הרשות להעמיד ללקוח מסגרת אשראי באופן חד צדדי החורגת ממסגרת האשראי המאושרת, וזאת תוך קביעה ברורה וחד משמעית כי העמדת מסגרת האשראי הנוספת לא תחויב בכל עמלה שהיא ולא תישא ריבית מעבר לריבית הקבועה למדרג הגבוה באותה מסגרת אשראי.

ובלשון הוראה מס' 325 :

3(ג) על אף האמור, רשאי התאגיד הבנקאי להעמיד מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל מסגרת אשראי, ובלבד שלא יחייב את הלקוח בעמלה בגין העמדת המסגרת הנוספת.

...

הריבית במסגרת אשראי כאמור לא תעלה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה בכתב עם הלקוח.

העתק מסמך המפקח על הבנקים "ניהול מסגרת אשראי בחשבונות עובר ושב" ויישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספת 1.

העתק הוראה מס' 325 שעניינה "ניהול מסגרת אשראי בחשבונות עובר ושב" לרבות מבוא ודברי ההסבר כפי שפורסמו בחוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2159-06 מיום 8.2.05 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספת 2.

11. הוראה זו היוותה חלק ממספר נהלי עבודה חדשים שנכנסו לתוקף, שמטרתם המוצהרת למנוע את חריגת לקוחות הבנקים מסגרות אשראי ו"חינוכם" לעמידה בתחומי המסגרת.

12. יחד עם זאת, איפשר המפקח לבנקים להעמיד ללקוחות שחורגים מהמסגרת המאושרת אשראי חד צדדי, ובלבד שלא יגבו עמלה בגין היווצרותה, ושיעורי הריבית לא יעלו על אלה שנקבעו למסגרת האשראי האחרונה שהוסכמה בכתב עם הלקוח ונחתמה על ידו.

13. בהמשך ולאור קשיים זמניים שנתקלו הבנקים ביישום ההוראה, נקבעו ביום 17.8.05 מספר הקלות במישור המעשי, ואולם בכל הנוגע לאיסור גביית עמלה בגין אשראי חד צדדי וריבית העולה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה שהוסכמה עם הלקוח לא נאמר דבר וההוראה נותרה ללא כל שינוי.

העתק חוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2169-06 מיום 17.8.05 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספת 3.

14. נוכח פנייה נוספת של הבנקים למפקח ודיווחם כי לקוחות רבים עדיין לא הסדירו את מסגרת האשראי שלהם כאמור בהוראה מס' 325 ועל מנת שלא לפגוע בלקוחות, העניק המפקח מספר הקלות נוספות והבהרות לבנקים.

15. ואולם, חשוב לציין, כי המפקח על הבנקים מצא לנכון לחזור ולהדגיש את סעיף 3(ג) הנ"ל להוראה מס' 325 האוסר על גביית העמלה במתן אשראי חד צדדי וגביית ריבית העולה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה, תוך שהוא מאריך את התקופה המאפשרת לבנקים להעמיד מסגרות חד צדדיות ללקוחות שטרם הסדירו מסגרת אשראי כלשהי בחשבונם, וזאת עד ליום 1.7.07.

העתק חוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2179-06 מיום 26.12.06 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספת 4.

16. המטרה והאמצעים ברורים – לבנק לא יהיה תמריץ להגדיל את מסגרת האשראי ללקוח מעבר למסגרת אשראי המוסכמת והמאושרת, וכך יימנע מלעשות כן ויפעל בדלת אמותיה של מסגרת האשראי המאושרת, לטובת הלקוח.
17. כפי שנראה להלן, חרף ההוראה המפורשת והמחייבת פעל המשיב שלא כדין וחייב פעם אחר פעם את המבקשת בעמלות אסורות בגין הקצאת מסגרת אשראי חד צדדית, תוך שהוא גובה ממנה ריבית נוספת מעבר לזו שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה עימה.

ד. פרק עובדתי

עמלה בגין אשראי חד צדדי

18. חרף קביעותיה הברורות של הוראה מס' 325, מכליל המשיב במסגרת "תעריפון עמלות לשרותי הבנק" (להלן: "תעריפון הבנק") בסעיף 3.3.2 תחת פרק "אשראים, ערבויות ובטחונות" עמלת טיפול במסגרת אשראי בעו"ש, המוגדרת בתעריפון כדלקמן:

"סעיף 3.3.2:

1. בהגדלת סכום מסגרת אשראי, תוך שמירת תום תוקף המקורי של מסגרת אשראי, העמלה תגבה רק על סכום ההגדלה, כפי המדרג של סכום ההגדלה.
  2. מסגרת האשראי במט"ח – העמלה תגבה במטבע המסגרת".
19. בהמשך, אף מפורטים בתעריפון הבנק מדרגות החיובים ושיעוריהם: עד 7,500 ₪ סכום של 50.00 ₪. מעל 7,500 ₪ חיוב בשיעור של 0.125%, מינימום 150 ₪ מקסימום 5,000 ₪.
- העתק תעריפון הבנק, מעודכן לתאריך 10.10.10, מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספח 5.
20. תעריפון הבנק יושם, הלכה למעשה, על ידי הבנק. היינו, לא מדובר במקרה חריג של חיוב המבקשת שלא כדין, אלא בתעריפון רשמי ובנוהל פסול של המשיב.
21. מעיון בתדפיסי פעולותיה הבנקאיות של המבקשת ובהודעות הבנק אשר נשלחו אליה, עולה בבירור כי למרות מסגרות האשראי המאושרות נוהג הבנק, כדבר שבשגרה, לגבות עמלה בגין מתן אשראי חד צדדי, וזאת בהתאם לתעריפון הבנק כמפורט בטבלאות המצורפות.
- יצוין, כי החיובים המפורטים בטבלאות הינם אך ורק לצורך המחשה בלבד ואינם ממצים את סך כל הסכומים שנגבו שלא כדין מהמבקשת משנת 2006 ועד ליום הגשת התביעה.
- העתק טבלה ובה פירוט החיובים בגין עמלה חד צדדית לשנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספח 6.

בנוסף ראה מסמך פירוט גביית עמלות מיום 16.12.10 שהנפיק בנק לאומי ובו ריכוז עמלות בגין "טיפול במסגרת אשראי בעו"ש" מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 7**.

העתק תדפיסי פעולותיה הבנקאיות של המבקשת לשנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 8**.

העתק ההודעות שנשלחו אל המבקשת בקשר עם מתן מסגרת אשראי חד צדדי לאורך שנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 9**.

22. נמצא, לא זו בלבד שהבנק מעניק אשראי נוסף מעבר למסגרת האשראי המאושרת, בניגוד להוראה מס' 325, אלא "מגדיל לעשות" וגובה בגין כך עמלה בלתי חוקית בסכומים גבוהים.

23. בכך מעקר הבנק את הוראות החוק, פועל בניגוד לחלוטין אליהן ועושה את הוראה מס' 325 פלסטר כאילו לא נחקקה מעולם. גביית העמלה האסורה ואכיפת החסר בנושא זה אך מתמרצת אותו להמשיך ולנהוג בדרך פסולה ובלתי חוקית זו.

גביית ריבית מעבר למותר

24. בכך לא הסתיימו חיובי הבנק ביתר בניגוד להוראה מס' 325.

25. כפי שנראה להלן, כאשר נוצרת סיטואציה שבה גם לאחר הקצאת מסגרת האשראי החד צדדית חורגת המבקשת ממסגרת האשראי המאושרת, הרי שבגין אותה חריגה גובה הבנק ריבית אסורה הגבוהה ב- 2.5% מהריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה עם המבקשת.

26. כך, למשל, ביום 17.1.10 יתרת המבקשת עמדה על סך 740,992 ₪ ביתרת חובה. לאור זאת, בנוסף למסגרת האשראי המאושרת של המבקשת, אשר עמדה באותה עת על 650,000 ₪, העמיד הבנק לטובתה מסגרת אשראי זמנית בסך של 92,000 ₪, ובסה"כ מסגרת אשראי כוללת בסך של 742,000 ₪, ובכך הגיעה המבקשת למצב שבו היא איננה חורגת ממסגרת האשראי הזמנית.

העתק פירוט פעולותיה הבנקאיות של המבקשת לחודש ינואר 2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 10**.

העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 17.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 11**.

27. לעומת זאת, בתאריכים 18.1.10-19.1.10 יתרת המבקשת עמדה בסך 700,845.49 ₪ ביתרת חובה. הבנק הוריד את מסגרת האשראי הזמנית לסכום של 50,000 ₪, כך שכעת עמדה מסגרת האשראי על סך של 700,000 ₪ (כאשר קודם לכם עמדה על סך 742,000 ₪).

28. עקב כך, סכום של 845.49 נותר מחוץ למסגרת האשראי הזמנית, וזאת למשך יומיים עד ליום 20.1.10, כאשר אושרה למבקשת מסגרת אשראי חד צדדית בסך 33,000 ₪. ולפיכך, נותרה חריגה מצטברת בסך כולל של 1691 ₪ (2 X 845.49 ימים).

- העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 18.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 12**.
- העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 20.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 13**.
29. מעיון בהודעות הבנק דלעיל, ניתן להיווכח כי הבנק מחלק את שיעורי הריבית למספר רמות:
- א. בגין אשראי של עד 520,000 ₪ גובה הבנק ריבית בשיעור של 7.85%.
- ב. בגין אשראי שמעבר ל- 520,000 ₪ ועד 650,000 ₪ גובה הבנק ריבית בשיעור של 9.85%, היינו תוספת של 2%.
- ג. בגין המסגרת הזמנית המוקצית (לפי הצורך 92,000 ₪ או 50,000 ₪) גובה הבנק ריבית לפי המדרגה האחרונה המאושרת, היינו 9.85%, ובכך פועל הבנק בהתאם להוראה מס' 325.
- ד. **אולם, בגין החריגה נותרת מעבר למסגרת האשראי הזמנית גובה הבנק ריבית נוספת הגבוהה ב- 2.5% מהריבית לפי המדרגה האחרונה המאושרת, דבר העומד בניגוד גמור להוראה מס' 325.**
30. לכן, בחישוב הריבית הרבעונית 2010 (ינואר-אפריל) ניתן להיווכח כי בגין יתרת החובה של המבקשת ליום 18.1.10, אשר עמדה על סך 700,845.49 ₪, גבה הבנק ריבית כדלקמן:
- א. בגין סך של 1,401,691 ₪ (יומיים של ריבית) גבה ריבית בשיעור 7.85%.
- ב. בגין סך של 361,691 ₪ (יומיים ריבית לפי המדרגה האחרונה כולל המסגרת הזמנית) גבה ריבית בשיעור 8.85% (2% יותר).
- ג. ואילו בגין סך נותר של 1,691 ₪ גבה הבנק ריבית נוספת הגבוהה ב- 2.5% מהמדרגה האחרונה.
31. יצוין, כי על אותו בסיס חישובי נגבתה מהמבקשת ריבית אסורה ובלתי חוקית גם בתאריך 3.2.10 ובתאריך 11.2.10.
- העתק "הודעה על ריבית" כפי שנמסרה למבקשת ביום 4.4.10 ובה פירוט שיעורי הריבית שנגבתה מהמבקשת מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 14**.
32. הנה כי כן, הבנק מפר ברגל גסה את הוראה מס' 325, על כל קביעותיה, ודומה כי הקצאתו מסגרת אשראי זמנית כדרך קבע לא נועדה אלא להשיא רווחיו על חשבון לקוחותיו תוך גביית עמלה וריבית האסורות על פי דין.
- ה. **עילות וטענות משפטיות**
33. תובענה זו מוגשת בהתאם לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, פרט 3, כדלקמן:

"תביעה נגד תאגיד בנקאי, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו".

ה. דיני הנזיקין

הפרת חובה חקוקה

34. המבקשת תטען כי המשיב עיוול כלפיהם בהפרת חובה חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].
35. כמבואר לעיל, בענייננו נקבע מפורשות כי הבנק אמנם רשאי להעניק אשראי חד צדדי מעבר למסגרת האשראי המאושרת, אך זאת בתנאי בלעדיו אין, לפיו לא יחייב הבנק בעמלה בגין העמדת המסגרת הנוספת ולא יגבה ריבית נוספת בגין חריגה זו.
36. חרף זאת, פרסם הבנק תעריפון העומד בניגוד גמור להוראה זו, העניק מסגרת אשראי נוספת ולא רק זאת אלא שגבה, שלא כדיון, בגין פעולה זו עמלה וריבית בסכומים בלתי מבוטלים.
37. בכך הפר הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין, הוראה מס' 325 של המפקח על הבנקים, ולכן הוא אחראי לנזקים הכספיים שנגרמו בשל כך למבקשים ולחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש ועליו לשאת בהם.
38. בענייננו, מתקיימים כל יסודותיה של הפרת החובה החקוקה באשר: המשיב פעל בניגוד מוחלט לחוק הבנקאות והוראות המפקח על הבנקים וגבה עמלה וריבית מקום שנאסר עליו לעשות זאת. חיקוק זה נועד לטובת המבקשת וחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש, וההפרה גרמה להם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק.

תשלום פיצויים מכוח סעיף 15 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) תשמ"א-1981

39. המבקשת תטען כי התנהגותו ומחדליו של הבנק כלפיה, כמו גם כלפי יתר יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים כדי הטעיה לפי סעיף 3 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) תשמ"א-1981 (להלן: "חוק הבנקאות") לגבי עניין מהותי במתן שירות ללקוח, ולרבות:
- א. בעניין המהות והטיב של השירות במשמעות ס' 3(1) לחוק הבנקאות – העמדת האשראי הנוסף באופן חד צדדי על ידי הבנק בשילוב אי העמדת הלקוח על התשלום הכרוך בכך, והעדר כל הודעה מפורשת ללקוח בדבר חיובי העמלה והריבית הכרוכים במתן שירות.
- ב. בעניין התשואה והתועלת שניתן להפיק מהשירות כמשמעות סעיף 3(3) לחוק הבנקאות – סכומי העמלות והריבית הניכרים מפחיתים מהתועלת המושגת בקבלת אשראי חד צדדי. לו המבקשת הייתה יודעת על כך אפשר והייתה מכלכלת צעדיה בהתאם ומקפידה כי פעולותיה יתבצעו אך במסגרת האשראי המאושרת ובכך חוסכת את חיובי העמלות והריבית.
- ג. המחיר הרגיל או המקובל או המחיר הנדרש בעד השירות כמשמעות סעיף 3(6) לחוק הבנקאות – המבקשת לא ידעה ולא הייתה יכולה לדעת כי בגין העמדת אשראי חד צדדי תחויב בעמלה נוספת מעבר לעמלה המקובלת

בהקצאת מסגרת אשראי, וכי בגין סכומים החורגים ממסגרת האשראי הזמנית תחויב בריבית הגבוהה ב- 2.5% מהריבית הקבועה במדרגה האחרונה והמוסכמת.

40. המבקשת תטען, כי התנהגותו ומחדליו של המשיב כלפיה, כמו גם כלפי יתר יחידיו הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים לכדי הפרת הוראות ס' 4 לחוק הבנקאות לפיו: **"לא יעשה תאגיד בנקאי - במעשה או במחדל... דבר שיש בו משום ניצול מצוקתו של הלקוח... בורותו... או חוסר ניסיונו, הכל כדי לקשור עסקה של מתן שירות בתנאים בלתי סבירים, או כדי לתת או לקבל תמורה השונה במידה בלתי סבירה מהתמורה המקובלת"**.

41. העמדת אשראי באופן עצמאי וחד צדדי על ידי הבנק בשילוב אי העמדת הלקוח על השירות הכרוך בכך והעדר הודעה מפורשת (בכל פעם שניתן השירות), וזאת חרף חובות הבנק לדווח ללקוח בדבר שיעורי העמלות והריבית, עולה כדי ניצול לרעה של מצבו הכספי השלילי של הלקוח ורצונו לעמוד בהתחייבויותיו ובורותו בכל הקשור לשיעורי עמלות וריביות הכרוכים במתן השירות.

42. יצוין, כי לפי סעיף 15 לחוק הבנקאות **"דין נזק שנגרם לאדם על ידי עבירה על הוראות חוק זה, או על כל תקנה שניתנה לפיו, כדין נזק שמותר לתבוע עליו פיצויים על פי פקודת הנזיקין"**, וזאת אף אם הנזק נגרם במישרין או בעקיפין, אם הנזק הוא בחסרון כיס או במניעת רווח, אם עובר העבירה עמד לדין פלילי ואף אם הוא לא התכוון לגרום לנזק או לא יכול היה לראותו מראש.

2. ה. דיני חוזים

43. המבקשת תטען, כי התנהגותו ומחדליו של המשיב כלפיהם, כמו גם כלפי יתר יחידיו הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים כדי הפרת הוראות חוק החוזים (חלק כללי) התשל"ג-1973 הואיל ובין המבקשת ובין המשיב נכרת הסכם אשר עיקריו הם הקצאת מסגרת אשראי מאושרת ומוסכמת וביצוע כל פעולותיהם במסגרת קו אשראי זה.

44. המבקשת תטען, כי הוראה מס' 325 ביחס להעמדת מסגרת אשראי חד צדדית, הינן מוחלטות באופן אוטומטי לתוך הוראות ההסכם בין המבקשים לבין הבנק, ואי קיומם עולה כדי הטעיה, חוסר תום לב, התנהגות שלא בדרך מקובלת והפרת ההסכם, המחייב בתשלום פיצויים לפי חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) תשל"א-1970.

3. ה. עשיית עושר ולא במשפט

45. עוד תטען המבקשת, כי המשיב התעשר על חשבונם שלא כדין ולפיכך עליו להשיב כספים אלה למבקשת ולחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש, וזאת מכוח סעיף 1 לחוק עשיית ולא במשפט, תשל"ט-1979.

46. המשיב גבה מהמבקשת ומחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש כספים רבים ביתר בניגוד גמור לדין ובכך גרם להם לחסרון כיס, ועל כן חייב בהשבת כספים אלה חזרה לחברי הקבוצה. בנסבות המקרה.

47. לאור התכלית הברורה של הוראה מס' 325 "לחנך" את הבנקים שלא להעניק מסגרת אשראי חד צדדית ואת הלקוחות לפעול באותה מסגרת ונוכח התעלמות

הבנק מהוראה זו, משל לא נחקקה מעולם, הרי שההשבה הינה צודקת ומתחייבת בנסיבות העניין.

1. התובענה ראויה להידון כתובענה ייצוגית

1.1 הגדרת יחיד הקבוצה המיוצגת

48. הקבוצה המיוצגת הינה כל אדם ו/או תאגיד, פרטי או עסקי, אשר היה ו/או הינו לקוח של המשיב והתקשר עימו בהסכם מסגרת אשראי בהתאם להוראה מס' 325, ושילם עמלה וריבית חריגה נוספות בגין כך שהועמדה לו על ידי המשיב מסגרת אשראי חד צדדית ו/או זמנית.

49. לחילופין - כל הגדרה אחרת כפי שיקבע בית המשפט הנכבד.

2.1 גודלה של הקבוצה המיוצגת

50. נציין כי בשלב זה לא ניתן לדעת את המספר המדויק של יחיד הקבוצה המיוצגת, ברם נתונים אלה הינם ברשות המשיב.

51. יחד עם זאת, יש להניח כי הקבוצה המיוצגת נאמדת במאות אלפי לקוחות - אם לא למעלה מכך - שהינם לקוחות בנק לאומי ואשר התקשרו עימו בהסכם מסגרת אשראי.

52. לפי נתונים שנלקחו מאתר האינטרנט של חברת "Microsoft" בנק לאומי הינו אחד מהבנקים המובילים בארץ עם למעלה מ- 1.7 מיליון לקוחות, ונחשב לאחד מהבנקים המתקדמים ביותר מבחינה טכנולוגית ומוביל מזה שנים את תחום הבנקאות.

העתק תדפיס מאתר האינטרנט של חברת "Microsoft" מצורף לבקשה זו כחלק בלתי נפרד ממנה ומסומן כנספח 15.

3.1 שאלות מהותיות משותפות של עובדה ומשפט

53. התובענה מעוררת שאלות משותפות של עובדה ומשפט המשותפת לכלל יחיד הקבוצה ויש אפשרות סבירה וטובה שהן תוכרענה לטובת הקבוצה, כדלקמן:-

א. האם מוטלת על המשיב חובה על פי דין שלא לגבות עמלה וריבית עבור העמדת מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת מאושרת.

ב. האם המשיב הפר את חובתו החוקית שלא לגבות עמלה וריבית עבור העמדת מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת מאושרת.

ג. האם על בנק לאומי להשיב או לזכות את חשבונם של המבקשת, כמו גם את חשבונם של יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, בסכום סכומי העמלות והריביות אותם הוציאו מכספם בגין קבלת האשראי החד צדדי.

ד. האם התנהגות המשיב מזכה את המבקשת, כמו גם את יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, בפיצויים על פי פקודת הנזיקין.

ה. האם התנהגות המשיב מחייבת להורות לו, כי מעתה ואילך לא תיגבה כל אגרה על ידי בנק לאומי בגין העמדת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת אשראי, כמתחייב לפי הוראה מס' 325.

4.1 תובענה ייצוגית- דרך יעילה והוגנת

54. תובענה ייצוגית הינה דרך יעילה והוגנת לצורך הכרעה במחלוקת בנסיבות העניין.
55. המדובר בעמלה וריבית שנגבו באופן אחיד וגורף לכלל הלקוחות בעלי הסכם מסגרת אשראי מאושרת שהועמד לטובתם אשראי חד צדדי.
56. חיוב העמלה והריבית מתבצע מזה למעלה מארבע שנים תמימות, החל מיום כניסת הוראה מס' 325 לתוקף, יום 1.1.06.
57. בנסיבות העניין הלקוחות בעלי הסכם מסגרת אשראי לא יגישו תובענה להחזר העמלה הבלתי חוקית, או לביטול הסכם המסגרת, וזאת בשל הערך הנמוך ביחס של עלות העסקה הכוללת.

5.1 הלימות הייצוג

58. ב"כ המבקש, עו"ד ארנון גרפי, הינו בעל ניסיון בהגשת תובענות ייצוגיות (כנגד "פלאפון", "בזק", "שרבט", "מקורות", "פיזור", "תרימה", "פרטנר", תאגידים בנקאיים ועוד) כמו גם ייצוג נתבעים שונים בתובענות ייצוגיות (לשכת עורכי הדין, משנה למנכ"ל חברת "דלק" ועוד), היה יו"ר ועדת תובענות ייצוגיות של לשכת עורכי הדין מספר שנים, ונציג לשכת עורכי הדין בוועדת המשנה של ועדת חוק חוקה ומשפט שעסקה בניסוח וגיבוש חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, מרצה ומנחה בפאנלים מקצועיים בעניין תובענות ייצוגיות (כנסים מקצועיים של לשכת עורכי הדין, פורום יועצים משפטיים של חברות פרטיות, ועוד).
- כך למשל, עו"ד ארנון גרפי הגיש חוות דעת בעניין שכר טרחה ראוי לעו"ד מייצג וגמול הולם לתובע ייצוגי לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (כב' השופטת ד"ר ד. פלפל) במסגרת תובענה ייצוגית (ת.א. 2474/02, ת.א. 2475/02, תומר רותם ואח' נ' ערוצי הכבלים והלווין), לרבות סקירת משפט משווה, ובית המשפט התייחס אליה בפסק דינו מיום 28.2.07.

6.1 תום לב

59. קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.
- ז. הנזק המצרפי המוערך שנגרם לקבוצה שייצוגה מתבקש
60. למיטב ידיעת המבקשת, בבנק לאומי קיימים למעלה מ-1.7 לקוחות אשר מרביתם המכריע חתומים מול הבנק על הסכם מסגרת אשראי, שכן הדבר מתחייב מהוראה מס' 325.
61. לצורך הערכת הנזק המצרפי ניתן להיעזר בנתונים המופיעים בדו"חות התקופתיים של בנק לאומי לשנים 2006-2010, כפי שמדווחים לרשות לניירות ערך ולבנק ישראל.

ריבית חריגה :

- א. שנת 2006 : עיון בדו"ח התקופתי לשנת 2007, מעלה כי לפי הוראות המפקח על הבנקים על הבנק לסווג את הנתונים לפי הוראה מס' 325, באופן שבו חריגה ממסגרת אשראי המאושרת במידה והבנק מחייב את הלקוח בריבית חריגה תסווג כ"חוב שאינו נושא הכנסה".

עוד מדווח הבנק, כי בשנת 2006 סך חובות נושאים הכנסה עמד על סך 119 מיליון ₪.

לפיכך, בשנת 2006 גבה הבנק ריבית חריגה (בשיעור של 2.5%) בסך של 2,975,000 ₪.

ב. שנת 2007: על פי דיווח בנק לאומי לשנת 2007, חובות שאינם נושאים הכנסה (היינו חויבו בריבית חריגה) הינם בסך 74 מיליון ₪. לפיכך, בשנת 2007 גבה הבנק ריבית חריגה (בשיעור של 2.5%) בסך של 1,850,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מדוח התקופתי לשנת 2007 ובו נתונים גם לשנת 2006 בקשר עם יישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספח 16.

ג. שנת 2008: אותם עניינים מופיעים גם בדוחות הבאים. לפי דו"ח תקופתי של בנק לאומי לשנת 2009, חובות שאינם נושאים הכנסה עומדים על סך 58 מיליון ₪. עוד מדווח הבנק, כי בסוף שנת 2008 סווגו בהתאמה 100 מיליון ₪ כחובות שאינם נושאים הכנסה.

לפיכך, גבה הבנק ריבית חריגה בשנת 2008 בסך של 2,500,000 ₪.

ד. שנת 2009: על פי החישוב דלעיל, בשנה זו גבה הבנק ריבית חריגה בסך של 1,450,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מדוח התקופתי לשנת 2009 ובו נתונים גם לשנת 2008 בקשר עם יישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספח 17.

ה. שנת 2010: ולגבי שנת 2010, מעלה תמצית הדו"ח הכספי של בנק לאומי ליום 30.9.10 כי חובות שאינם נושאים הכנסה עומדים על סך 61 מיליון ₪.

לפיכך, בשנת 2010 גבה הבנק ריבית חריגה בסך של 1,525,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מתמצית דו"ח כספי ליום 30.9.10 בקשר עם יישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספח 18.

לפיכך, בין השנים 2006-2010 גבה הבנק ריבית חריגה מעבר לריבית האחרונה שהוסכמה בסך כולל של 10,300,000 ₪.

62. חשוב לציין, כי דרך חישוב זו נעשתה על דרך הצמצום ולפי נתוני המבקשת. זאת, משום שבאופן קבוע מעמיד בנק לאומי את הריבית החריגה המקסימאלית שהוא גובה בשיעור של פריים + 9.6%.

63. בענייננו, מדרגת הריבית האחרונה של המבקשת עמדה על שיעור גבוה של 7.1%, ולכן הריבית החריגה הנוספת עד למקסימום המותר הינה 2.5%.

מכאן, כי שיעור הריבית החריגה משתנה בהתאם למדרגת הריבית האחרונה שהוסכם עם הלקוח. ככל שהמדרגה האחרונה נמוכה יותר כך הריבית החריגה האסורה תהיה גדולה יותר. למשל, במקרה בו מדרגת הריבית האחרונה שהוסכמה ונחתמה הינה פריים + 3.9% הרי שריבית החריגה הבלתי חוקית יכולה להגיע לשיעור של 5.7%.

טיפול במסגרת אשראי חד צדדי :

64. לפי פירוט גביית עמלות המבקשת מיום 16.12.10, אשר הונפק על ידי הבנק (נספח 8 לעיל), ניתן לראות כי ברבעון הראשון לשנה זו חויבה המבקשת בסך 2,342 ₪ בגין "טיפול במסגרת אשראי בעו"ש" לעומת 9,083 ₪ בהם חויבה בגין "עמלת הקצאת אשראי".

היינו, שיעור העמלה בגין העמדת אשראי חד צדדי ו/או זמני מהווה כ- 20% מסך כלל העמלות שנגבו מהמבקשת בגין הטיפול באשראי.

65. מעיון בדוחות הכספיים של בנק לאומי לשנים 2006-2010 (המצורפים לעיל), נקל להיווכח כי תחת נושא "עמלות תפעוליות" מצוין סך העמלות שגבה הבנק בגין "טיפול באשראי", כדלקמן:

שנת 2006 : 322 מיליון ₪.

שנת 2007 : 353 מיליון ₪.

שנת 2008 : 339 מיליון ₪.

שנת 2009 : 259 מיליון ₪.

שנת 2010 (עד ליום 30 בספטמבר 2010) : 314 מיליון ₪.

סה"כ : 1,587,000,000 ₪.

העתק נתונים רלוונטיים מתוך הדוחות הכספיים של בנק לאומי מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 19**.

66. היות ואצל המבקשת נערכו שינויים לעיתים תכופות במהלך 2010 במסגרות האשראי המאושרות מעבר למוצע ובשל כך חויבה בסכומים גבוהים יחסית, נעמיד למען הזהירות את שיעור העמלה שגבה הבנק בגין טיפול במסגרת אשראי על סך 5% בלבד מתוך העלות התפעוליות דלעיל.

לאור זאת, בין השנים 2006-2010 גבה הבנק עמלה בגין אשראי חד צדדי בסך כולל של 79,350,000 ₪.

67. לסיכום – בין השנים 2006 עד 30.9.10 גבה הבנק ביתר ריבית חריגה בסך כולל של **10,300,000 ₪**. וכן גבה ביתר עמלה חד צדדית בסך כולל של **79,350,000 ₪**.

בהתאם לכך, ניתן להעריך כי הנזק המצרפי מיום כניסתה לתוקף של הוראה מס' 325, עומד על כ- 90 מיליון ₪.

ח. הסעדים הנתבעים

68. הסעדים הנתבעים במסגרת התובענה הייצוגית הינם כדלקמן:-

א. ליתן פסק דין הצהרתי לפיו אסור למשיב לגבות ריבית חריגה או עמלה, בשום צורה ואופן, בגין העמדת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכס מסגרת אשראי מאושרת.

ב. להורות לבנק לאומי להשיב ליחידי הקבוצה שייצוגה מתבקש (ובכללם למבקשת) או לזכות את חשבונם בגובה הסכומים אשר שולמו על ידם למשיב עבור עמלה בגין ריבית חריגה ואשראי חד צדדי ו/או אשראי זמני.

- ג. לפסוק שכר טרחה ראוי לעורכי הדין המייצגים, באי כוח המבקשת.
- ד. לפסוק גמול הולם למבקש, במעמדו כתובע ייצוגי.
69. לבקשת אישור זו מצורף נוסח התובענה הייצוגית, כמתחייב בחוק, ובכפוף לקבלת בקשת האישור על ידי בית המשפט הנכבד ואישור התובענה כייצוגית.
- ט. לסיום**
70. בקשת אישור זו נתמכת בתצהיר סמנכ"ל הכספים של המבקשת התומך בה ומהווה על נספחיהם חלק בלתי נפרד ממנה.
71. בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להורות כדלקמן:-
- א. להיעתר לבקשת האישור ולאשר את התובענה כתביעה ייצוגית, על כל הנובע ומשתמע מכך.
- ב. להורות על הגשת התובענה הייצוגית בנוסח שצורף לבקשת אישור זו, או בכל נוסח שייקבע על ידי בית המשפט הנכבד.
- ג. להורות על פרסום לציבור לגבי קבלת בקשת האישור.
- ד. לחייב את המשיב בהוצאות ההליך המשפטי ושכ"ט ב"כ המבקשת בצירוף מע"מ בגינו, וכן בהוצאות מלוא הפרסומים המתחייבים על פי הדין ו/או על פי החלטות בית המשפט הנכבד, ובכלל זה בגין הגשת בקשת האישור ואישור התובענה הייצוגית.

13

ארנון גרפי, עו"ד
ב"כ המבקשת

תצהיר

אני הח"מ, יואב שמוראק, נושא ת"ז מס' 033523127, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה בכתב כדלקמן:-

הנני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשה שהוגשה מטעם חברת "שן-די נצרת בע"מ" (להלן: "המבקשת") לבית המשפט המחוזי בתל-אביב – יפו, לאשר תובענה ייצוגית נגד בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "המשיב" או "הבנק") בעניינים המפורטים בבקשה ובתצהירי זה.

הנני מועסק אצל המבקשת ומשמש בה כסמנכ"ל הכספים לרבות בשנים הרלוונטיות לבקשה דנן ומוסמך ליתן תצהיר מטעמה. הנני רו"ח בהכשרתי והאמור בתצהירי זה ידוע לי מתוקף תפקידי אצל המבקשת ומעיון במסמכים הרלוונטיים לבקשה לאישור דנן.

א. הצדדים

1. המבקשת הינה חברה פרטית מוגבלת במניות שהתאגדה על פי חוקי מדינת ישראל המפעילה רשת מסעדות, והינה לקוחה וותיקה של בנק לאומי וחשבונה מנוהל בסניף לאומי נצרת עילית, מרכז דקל רסקו.
2. המשיב, בנק לאומי לישראל בע"מ, הינו תאגיד בנקאי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי) תשמ"א-1981 ולמיטב ידיעתי נמנה על חמשת הבנקים הגדולים במדינה, אם לא הגדול שבהם.

ב. נושא הבקשה

3. למיטב ידיעתי ועל פי יעוץ משפטי שקיבלתי, במסגרת תיקון 23 לפקודת הבנקאות תשמ"א-1981 ועל מנת להבטיח את ניהולם התקין ושמירה על ענייני הלקוחות וכדי למנוע פגיעה ביכולתם למלא התחייבויותיהם (להלן: "הוראות ניהול בנקאי תקין") ניתנה למפקח על הבנקים, בסעיף 5(ג1) לפקודה, הרשות ליתן הוראות וכללים בנוגע לכלל התאגידים הבנקאיים הפועלים במדינה או לחלק מהם.
4. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, בכך ניתן למעשה מעמד חוקי להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים.
5. במסגרת זו ועל רקע הפרקטיקה של חריגות ממסגרת האשראי המאושרות הגורמת מחד ללקוח לאי וודאות בקשר לחיובים הספציפיים שיכובדו בחשבונו, ומאידך לתאגיד הבנקאי להעדר שליטה בסיכוני האשראי וחוסר יכולת להעריך את רווחיות התיק, הורה המפקח על הבנקים על הגבלת האשראי וחייב את התאגידים לערוך ללקוחות הסכם בכתב שעניינו מסגרת אשראי מאושרת ולהקפיד על ביצוע חיובים לחשבון העובר ושב של הלקוח בתוך המסגרת המאושרת בלבד וללא חריגה ממנה (להלן: "הוראה מס' 325").
6. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, הוראה זו, שתחילתה ביום 1.1.06, הטילה חובה על הבנקים לתאם ולקבוע עם כל אחד מלקוחותיהם מסגרת אשראי שתתאים לצרכים, לכושר החזר ולביטחונותיו של הלקוח, וחייבה את הבנק לפעול אך ורק בתחום המסגרת הנ"ל.

7. יחד עם זאת, ניתנה לתאגיד הבנקאי הרשות להעמיד ללקוח מסגרת אשראי באופן חד צדדי החורגת ממסגרת האשראי המאושרת, וזאת תוך קביעה ברורה וחד משמעית כי העמדת מסגרת האשראי הנוספת לא תחויב בכל עמלה שהיא ולא תישא ריבית מעבר לריבית הקבועה למדרג הגבוה באותה מסגרת אשראי.

ובלשון הוראה מס' 325:

"3(ג) על אף האמור, רשאי התאגיד הבנקאי להעמיד מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל מסגרת אשראי, ובלבד שלא יחייב את הלקוח בעמלה בגין העמדת המסגרת הנוספת.

...

הריבית במסגרת אשראי כאמור לא תעלה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה בכתב עם הלקוח."

העתק מסמך המפקח על הבנקים "ניהול מסגרת אשראי בחשבונות עובר ושב" ויישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן כנספח 1.

העתק הוראה מס' 325 שעניינה "ניהול מסגרת אשראי בחשבונות עובר ושב" לרבות מבוא ודברי ההסבר כפי שפורסמו בחוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2159-06 מיום 8.2.05 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן כנספח 2.

8. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, הוראה זו היוותה חלק ממספר נהלי עבודה חדשים שנכנסו לתוקף, שמטרתם המוצהרת למנוע את חריגת לקוחות הבנקים מסגרות אשראי ו"חינוכם" לעמידה בתחומי המסגרת.

9. יחד עם זאת, איפשר המפקח לבנקים להעמיד ללקוחות שחורגים מהמסגרת המאושרת אשראי חד צדדית, ובלבד שלא יגבן עמלה בגין היווצרותה, ושיעורי הריבית לא יעלו על אלה שנקבעו למסגרת האשראי האחרונה שהוסכמה בכתב עם הלקוח ונחתמה על ידו.

10. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, בהמשך ולאור קשיים זמניים שנתקלו הבנקים ביישום ההוראה, נקבעו ביום 17.8.05 מספר הקלות במישור המעשי, ואולם בכל הנוגע לאיסור גביית עמלה בגין אשראי חד צדדי וריבית העולה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה שהוסכמה עם הלקוח לא נאמר דבר וההוראה נותרה ללא כל שינוי.

העתק חוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2169-06 מיום 17.8.05 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן כנספח 3.

11. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, נוכח פנייה נוספת של הבנקים למפקח ודיווחם כי לקוחות רבים עדיין לא הסדירו את מסגרת האשראי שלהם כאמור בהוראה מס' 325 ועל מנת שלא לפגוע בלקוחות, העניק המפקח מספר הקלות נוספות והבהרות לבנקים.

12. ואולם, חשוב לציין, כי המפקח על הבנקים מצא לנכון לחזור ולהדגיש את סעיף 3(ג) הנ"ל להוראה מס' 325 האוסר על גביית העמלה במתן אשראי חד צדדי וגביית ריבית העולה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה, תוך שהוא מאריך את התקופה המאפשרת לבנקים להעמיד מסגרות חד צדדיות ללקוחות שטרם הסדירו מסגרת אשראי כלשהי בחשבונם, וזאת עד ליום 1.7.07.

העתק חוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2179-06 מיום 26.12.06 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספח 4**.

13. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, המטרה והאמצעים ברורים – לבנק לא יהיה תמריץ להגדיל את מסגרת האשראי ללקוח מעבר למסגרת אשראי המוסכמת והמאושרת, וכך יימנע מלעשות כן ויפעל בדלת אמותיה של מסגרת האשראי המאושרת, לטובת הלקוח.

ג. פרק עובדתי

עמלה בגין אשראי חד צדדי

14. במסגרת "תעריפון עמלות לשרותי הבנק" (להלן: "תעריפון הבנק") בסעיף 3.3.2 תחת פרק "אשראים, ערבויות ובטחונות" כלולה עמלת טיפול במסגרת אשראי בעו"ש, המוגדרת בתעריפון כדלקמן:

"סעיף 3.3.2:

1. בהגדלת סכום מסגרת אשראי, תוך שמירת תום תוקף המקורי של מסגרת אשראי, העמלה תגבה רק על סכום ההגדלה, כפי המדרג של סכום ההגדלה.

2. מסגרת האשראי במט"ח – העמלה תגבה במטבע המסגרת".

15. בהמשך, אף מפורטים בתעריפון הבנק מדרגות החיובים ושיעוריהם: עד 7,500 ₪ סכום של 50.00 ₪. מעל 7,500 ₪ חיוב בשיעור של 0.125%, מינימום 150 ₪ מקסימום 5,000 ₪.

העתק תעריפון הבנק, מעודכן לתאריך 10.10.10, מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספח 5**.

16. תעריפון הבנק יושם, הלכה למעשה, על ידי הבנק. היינו, על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, לא מדובר במקרה חריג של חיוב המבקשת שלא כדין, אלא בתעריפון רשמי ובנוהל פסול של המשיב.

17. מעיון בתדפיסי פעולותיה הבנקאיות של המבקשת ובהודעות הבנק אשר נשלחו אליה, עולה בבירור כי למרות מסגרות האשראי המאושרות נוהג הבנק, כדבר שבשגרה, לגבות עמלה בגין מתן אשראי חד צדדי, וזאת בהתאם לתעריפון הבנק כמפורט בטבלאות המצורפות.

יצוין, כי החיובים המפורטים בטבלאות הינם אך ורק לצורך המחשה בלבד ואינם ממצים את סך כל הסכומים שנגבו שלא כדין מהמבקשת משנת 2006 ועד ליום הגשת התביעה.

העתק טבלה ובה פירוט החיובים בגין עמלה חד צדדית לשנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 6**.

בנוסף ראה מסמך פירוט גביית עמלות מיום 16.12.10 שהנפיק בנק לאומי ובו ריכוז עמלות בגין "טיפול במסגרת אשראי בעו"ש" מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 7**.

העתק תדפיסי פעולותיה הבנקאיות של המבקשת לשנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 8**.

העתק ההודעות שנשלחו אל המבקשת בקשר עם מתן מסגרת אשראי חד צדדי לאורך שנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 9**.

גביית ריבית מעבר למותר

18. בכך לא הסתיימו חיובי הבנק ביתר בניגוד להוראה מסי 325.
19. כפי שנראה להלן, כאשר נוצרת סיטואציה שבה גם לאחר הקצאת מסגרת האשראי החד צדדית חורגת המבקשת ממסגרת האשראי המאושרת, הרי שבגין אותה חריגה גובה הבנק ריבית אסורה הגבוהה ב- 2.5% מהריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה עם המבקשת.
20. כך, למשל, ביום 17.1.10 יתרת המבקשת עמדה על סך 740,992 ₪ ביתרת חובה. לאור זאת, בנוסף למסגרת האשראי המאושרת של המבקשת, אשר עמדה באותה עת על 650,000 ₪, העמיד הבנק לטובתה מסגרת אשראי זמנית בסך של 92,000 ₪, ובסה"כ מסגרת אשראי כוללת בסך של 742,000 ₪, ובכך הגיעה המבקשת למצב שבו היא איננה חורגת ממסגרת האשראי הזמנית.
- העתק פירוט פעולותיה הבנקאיות של המבקשת לחודש ינואר 2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 10**.
- העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 17.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 11**.
21. לעומת זאת, בתאריכים 18.1.10-19.1.10 יתרת המבקשת עמדה בסך 700,845.49 ₪ ביתרת חובה. הבנק הוריד את מסגרת האשראי הזמנית לסכום של 50,000 ₪, כך שכעת עמדה מסגרת האשראי על סך של 700,000 ₪ (כאשר קודם לכם עמדה על סך 742,000 ₪).
22. עקב כך, סכום של 845.49 נותר מחוץ למסגרת האשראי הזמנית, וזאת למשך יומיים עד ליום 20.1.10, כאשר אושרה למבקשת מסגרת אשראי חד צדדית בסך 33,000 ₪. ולפיכך, נותרה חריגה מצטברת בסך כולל של 1691 ₪ (2 X 845.49 ימים).
- העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 18.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 12**.
- העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 20.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספת 13**.

23. מעיון בהודעות הבנק דלעיל, ניתן להיווכח כי הבנק מחלק את שיעורי הריבית למספר רמות:

- א. בגין אשראי של עד 520,000 ₪ גובה הבנק ריבית בשיעור של 7.85%.
- ב. בגין אשראי שמעבר ל- 520,000 ₪ ועד 650,000 ₪ גובה הבנק ריבית בשיעור של 9.85%, היינו תוספת של 2%.
- ג. בגין המסגרת הזמנית המוקצית (לפי הצורך 92,000 ₪ או 50,000 ₪) גובה הבנק ריבית לפי המדרגה האחרונה המאושרת, היינו 9.85%, ובכך פועל הבנק בהתאם להוראה מס' 325.
- ד. **אולם, בגין החריגה נותרת מעבר למסגרת האשראי הזמנית גובה הבנק ריבית נוספת הגבוהה ב- 2.5% מהריבית לפי המדרגה האחרונה המאושרת, דבר העומד בניגוד גמור להוראה מס' 325.**
24. לכן, בחישוב הריבית הרבעונית 2010 (ינואר-אפריל) ניתן להיווכח כי בגין יתרת החובה של המבקשת ליום 18.1.10, אשר עמדה על סך 700,845.49 ₪, גבה הבנק ריבית כדלקמן:

- א. בגין סך של 1,401,691 ₪ (יומיים של ריבית) גבה ריבית בשיעור 7.85%.
- ב. בגין סך של 361,691 ₪ (יומיים ריבית לפי המדרגה האחרונה כולל המסגרת הזמנית) גבה ריבית בשיעור 8.85% (2% יותר).
- ג. **ואילו בגין סך נותר של 1,691 ₪ גבה הבנק ריבית נוספת הגבוהה ב- 2.5% מהמדרגה האחרונה.**
25. יצוין, כי על אותו בסיס חישובי נגבתה מהמבקשת ריבית אסורה ובלתי חוקית גם בתאריך 3.2.10 ובתאריך 11.2.10.
- העתק "הודעה על ריבית" כפי שנמסרה למבקשת ביום 4.4.10 ובה פירוט שיעורי הריבית שנגבתה הימנה מצורך כחלק בלתי נפרד מתצהירי זה ומסומן **כנספח 14**.

ד. עילות וטענות משפטיות

26. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, עולה כדלקמן:
27. תובענה זו מוגשת בהתאם לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, פרט 3, כדלקמן:
- "תביעה נגד תאגיד בנקאי, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו".**

1.4 דיני הנזיקין**הפרת חובה חקוקה**

28. המבקשת תטען כי המשיב עיוול כלפיהם בהפרת חובה חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].
29. כמבואר לעיל, בענייננו נקבע מפורשות כי הבנק אמנם רשאי להעניק אשראי חד צדדי מעבר למסגרת האשראי המאושרת, אך זאת בתנאי בלעדיו אין, לפיו לא יחייב הבנק בעמלה בגין העמדת המסגרת הנוספת ולא יגבה ריבית נוספת בגין חריגה זו.
30. חרף זאת, פרסם הבנק תעריפון העומד בניגוד גמור להוראה זו, העניק מסגרת אשראי נוספת ולא רק זאת אלא שגבה, שלא כדין, בגין פעולה זו עמלה וריבית בסכומים בלתי מבוטלים.
31. בכך הפר הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין, הוראה מס' 325 של המפקח על הבנקים, ולכן הוא אחראי לנזקים הכספיים שנגרמו בשל כך למבקשים ולחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש ועליו לשאת בהם.
32. בענייננו, מתקיימים כל יסודותיה של הפרת החובה החקוקה באשר: המשיב פעל בניגוד מוחלט לחוק הבנקאות והוראות המפקח על הבנקים וגבה עמלה וריבית מקום שנאסר עליו לעשות זאת. חיקוק זה נועד לטובת המבקשת וחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש, וההפרה גרמה להם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק.

תשלום פיצויים מכוח סעיף 15 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) תשמ"א-1981

33. המבקשת תטען כי התנהגותו ומחדליו של הבנק כלפיה, כמו גם כלפי יתר יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים כדי הטעיה לפי סעיף 3 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) תשמ"א-1981 (להלן: "חוק הבנקאות") לגבי עניין מהותי במתן שירות ללקוח, ולרבות:
- א. בעניין המהות והטיב של השירות במשמעות ס' 3(1) לחוק הבנקאות – העמדת האשראי הנוסף באופן חד צדדי על ידי הבנק בשילוב אי העמדת הלקוח על התשלום הכרוך בכך, והעדר כל הודעה מפורשת ללקוח בדבר חיובי העמלה והריבית הכרוכים במתן שירות.
- ב. בעניין התשואה והתועלת שניתן להפיק מהשירות כמשמעות סעיף 3(3) לחוק הבנקאות – סכומי העמלות והריבית הניכרים מפחיתים מהתועלת המושגת בקבלת אשראי חד צדדי. לו המבקשת הייתה יודעת על כך אפשר והייתה מכלכלת צעדיה בהתאם ומקפידה כי פעולותיה יתבצעו אך במסגרת האשראי המאושרת ובכך חוסכת את חיובי העמלות והריבית.
- ג. המחיר הרגיל או המקובל או המחיר הנדרש בעד השירות כמשמעות סעיף 3(6) לחוק הבנקאות – המבקשת לא ידעה ולא הייתה יכולה לדעת כי בגין העמדת אשראי חד צדדי תחויב בעמלה נוספת מעבר לעמלה המקובלת בהקצאת מסגרת אשראי, וכי בגין סכומים החורגים ממסגרת האשראי

הזמנית תחויב בריבית הגבוהה ב- 2.5% מהריבית הקבועה במדרגה האחרונה והמוסכמת.

34. המבקשת תטען, כי התנהגותו ומחדליו של המשיב כלפיה, כמו גם כלפי יתר יחידי הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים לכדי הפרת הוראות ס' 4 לחוק הבנקאות לפיו: "לא יעשה תאגיד בנקאי - במעשה או במחדל... דבר שיש בו משום ניצול מצוקתו של הלקוח... בורותו... או חוסר ניסיונו, הכל כדי לקשור עסקה של מתן שירות בתנאים בלתי סבירים, או כדי לתת או לקבל תמורה השונה במידה בלתי סבירה מהתמורה המקובלת".

35. העמדת אשראי באופן עצמאי וחד צדדי על ידי הבנק בשילוב אי העמדת הלקוח על השירות הכרוך בכך והעדר הודעה מפורשת (בכל פעם שניתן השירות), וזאת חרף חובות הבנק לדווח ללקוח בדבר שיעורי העמלות והריבית, עולה כדי ניצול לרעה של מצבו הכספי השלילי של הלקוח ורצונו לעמוד בהתחייבויותיו ובורותו בכל הקשור לשיעורי עמלות וריביות הכרוכים במתן השירות.

36. יצוין, כי לפי סעיף 15 לחוק הבנקאות "דין נזק שנגרם לאדם על ידי עבירה על הוראות חוק זה, או על כל תקנה שניתנה לפיו, כדין נזק שמותר לתבוע עליו פיצויים על פי פקודת הנזיקין", וזאת אף אם הנזק נגרם במישרין או בעקיפין, אם הנזק הוא בחסרון כיס או במניעת רווח, אם עובר העבירה עמד לדין פלילי ואף אם הוא לא התכוון לגרום לנזק או לא יכול היה לראותו מראש.

2.4 דיני חוזים

37. המבקשת תטען, כי התנהגותו ומחדליו של המשיב כלפיהם, כמו גם כלפי יתר יחידי הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים כדי הפרת הוראות חוק החוזים (חלק כללי) התשלי"ג-1973 הואיל ובין המבקשת ובין המשיב נכרת הסכם אשר עיקריו הם הקצאת מסגרת אשראי מאושרת ומוסכמת וביצוע כל פעולותיהם במסגרת קו אשראי זה.

38. המבקשת תטען, כי הוראה מס' 325 ביחס להעמדת מסגרת אשראי חד צדדית, הינן מוחלות באופן אוטומטי לתוך הוראות ההסכם בין המבקשים לבין הבנק, ואי קיומם עולה כדי הטעיה, חוסר תום לב, התנהגות שלא בדרך מקובלת והפרת ההסכם, המחייב בתשלום פיצויים לפי חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) תשל"א-1970.

3.4 עשיית עושר ולא במשפט

39. עוד תטען המבקשת, כי המשיב התעשר על חשבונם שלא כדין ולפיכך עליו להשיב כספים אלה למבקשת ולחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש, וזאת מכוח סעיף 1 לחוק עשיית ולא במשפט, תשל"ט-1979.

40. המשיב גבה מהמבקשת ומחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש כספים רבים ביתר בניגוד גמור לדין ובכך גרם להם לחסרון כיס, ועל כן חייב בהשבת כספים אלה חזרה לחברי הקבוצה. בנסבות המקרה.

41. לאור התכלית הברורה של הוראה מס' 325 "לחנך" את הבנקים שלא להעניק מסגרת אשראי חד צדדית ואת הלקוחות לפעול באותה מסגרת ונוכח התעלמות

הבנק מהוראה זו, משל לא נחקקה מעולם, הרי שההשבה הינה צודקת ומתחייבת
בנסיבות העניין.

ה. התובענה ראויה להידון כתובענה ייצוגית

1. הגדרת יחיד הקבוצה המיוצגת

42. הקבוצה המיוצגת הינה כל אדם ו/או תאגיד, פרטי או עסקי, אשר היה ו/או הינו לקוח של המשיב והתקשר עימו בהסכם מסגרת אשראי בהתאם להוראה מס' 325, ושילם עמלה וריבית חריגה נוספות בגין כך שהועמדה לו על ידי המשיב מסגרת אשראי חד צדדית ו/או זמנית.

43. לחילופין - כל הגדרה אחרת כפי שיקבע בית המשפט הנכבד.

2. גודלה של הקבוצה המיוצגת

44. אציין כי בשלב זה לא ניתן לדעת את המספר המדויק של יחיד הקבוצה המיוצגת, ברם נתונים אלה הינם ברשות המשיב.

45. יחד עם זאת, יש להניח כי הקבוצה המיוצגת נאמדת במאות אלפי לקוחות - אם לא למעלה מכך - שהינם לקוחות בנק לאומי ואשר התקשרו עימו בהסכם מסגרת אשראי.

46. לפי נתונים שנלקחו מאתר האינטרנט של חברת "Microsoft" בנק לאומי הינו אחד מהבנקים המובילים בארץ עם למעלה מ- 1.7 מיליון לקוחות, ונחשב לאחד מהבנקים המתקדמים ביותר מבחינה טכנולוגית ומוביל מזה שנים את תחום הבנקאות.

העתק תדפיס מאתר האינטרנט של חברת "Microsoft" מצורף לתצהירי זה כחלק בלתי נפרד ממנה ומסומן **כנספח 15**.

3. שאלות מהותיות משותפות של עובדה ומשפט

47. על פני יעוץ משפטי שקיבלתי, התובענה מעוררת שאלות משותפות של עובדה ומשפט המשותפת לכלל יחיד הקבוצה ויש אפשרות סבירה וטובה שהן תוכרענה לטובת הקבוצה, כדלקמן:-

א. האם מוטלת על המשיב חובה על פי דין שלא לגבות עמלה וריבית עבור העמדת מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת מאושרת.

ב. האם המשיב הפר את חובתו החוקית שלא לגבות עמלה וריבית עבור העמדת מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת מאושרת.

ג. האם על בנק לאומי להשיב או לזכות את חשבונם של המבקשת, כמו גם את חשבונם של יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, בסכום סכומי העמלות והריביות אותם הוציאו מכספם בגין קבלת האשראי החד צדדי.

ד. האם התנהגות המשיב מזכה את המבקשת, כמו גם את יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, בפיצויים על פי פקודת הנוזיקין.

ה. האם התנהגות המשיב מחייבת להורות לו, כי מעתה ואילך לא תיגבה כל אגרה על ידי בנק לאומי בגין העמדת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת אשראי, כמתחייב לפי הוראה מס' 325.

ה. 4 תובענה ייצוגית - דרך יעילה והוגנת

48. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, תובענה ייצוגית הינה דרך יעילה והוגנת לצורך הכרעה במחלוקת בנסיבות העניין.
49. המדובר בעמלה וריבית שנגבו באופן אחיד וגורף לכלל הלקוחות בעלי הסכם מסגרת אשראי מאושרת שהועמד לטובתם אשראי חד צדדי.
50. חיוב העמלה והריבית מתבצע מזה למעלה מחמש שנים תמימות, החל מיום כניסת הוראה מס' 325 לתוקף, יום 1.1.06.
51. בנסיבות העניין הלקוחות בעלי הסכם מסגרת אשראי לא יגישו תובענה להחזר העמלה הבלתי חוקית, או לביטול הסכם המסגרת, וזאת בשל הערך הנמוך ביחס של עלות העסקה הכוללת.

ה. 5 הלימות הייצוג

52. הקבוצה שייצוגה מתבקש תיוצג באופן הולם על ידי באי כוח המבקשת וכפי שפורט בעניין זה בבקשת האישור.

ה. 6 תום לב

53. קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.

ו. הנזק המצרפי המוערך שנגרם לקבוצה שייצוגה מתבקש

54. למיטב ידיעתי, בבנק לאומי קיימים למעלה מ- 1.7 לקוחות אשר מרביתם המכריע חתומים מול הבנק על הסכם מסגרת אשראי, שכן הדבר מתחייב מהוראה מס' 325.
55. לצורך הערכת הנזק המצרפי ניתן להיעזר בנתונים המופיעים בדו"חות התקופתיים של בנק לאומי לשנים 2006-2010, כפי שמדווחים לרשות לניירות ערך ולבנק ישראל.

ריבית חריגה:

- א. שנת 2006: עיון בדו"ח התקופתי לשנת 2007, מעלה כי לפי הוראות המפקח על הבנקים על הבנק לסווג את הנתונים לפי הוראה מס' 325, באופן שבו חריגה ממסגרת אשראי המאושרת במידה והבנק מחייב את הלקוח בריבית חריגה תסווג כ"חוב שאינו נושא הכנסה".
- עוד מדווח הבנק, כי בשנת 2006 סך חובות נושאים הכנסה עמד על סך 119 מיליון ₪.
- לפיכך, בשנת 2006 גבה הבנק ריבית חריגה (בשיעור של 2.5%) בסך של 2,975,000 ₪.
- ב. שנת 2007: על פי דיווח בנק לאומי לשנת 2007, חובות שאינם נושאים הכנסה (היינו חובו בריבית חריגה) הינם בסך 74 מיליון ₪. לפיכך, בשנת 2007 גבה הבנק ריבית חריגה (בשיעור של 2.5%) בסך של 1,850,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מדוח התקופתי לשנת 2007 ובו נתונים גם לשנת 2006 בקשר עם יישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 16**.

ג. **שנת 2008**: אותם עניינים מופיעים גם בדוחות הבאים. לפי דו"ח תקופתי של בנק לאומי לשנת 2009, חובות שאינם נושאים הכנסה עומדים על סך 58 מיליון ₪. עוד מדוח הבנק, כי בסוף שנת 2008 סווגו בהתאמה 100 מיליון ₪ כחובות שאינם נושאים הכנסה.

לפיכך, גבה הבנק ריבית חריגה בשנת 2008 בסך של 2,500,000 ₪.

ד. **שנת 2009**: על פי החישוב דלעיל, בשנה זו גבה הבנק ריבית חריגה בסך של 1,450,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מדוח התקופתי לשנת 2009 ובו נתונים גם לשנת 2008 בקשר עם יישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 17**.

ה. **שנת 2010**: ולגבי שנת 2010, מעלה תמצית הדו"ח הכספי של בנק לאומי ליום 30.9.10 כי חובות שאינם נושאים הכנסה עומדים על סך 61 מיליון ₪.

לפיכך, בשנת 2010 גבה הבנק ריבית חריגה בסך של 1,525,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מתמצית דו"ח כספי ליום 30.9.10 בקשר עם יישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן **כנספח 18**.

לפיכך, בין השנים 2006-2010 גבה הבנק ריבית חריגה מעבר לריבית האחרונה שהוסכמה בסך כולל של 10,300,000 ₪.

56. חשוב לציין, כי דרך חישוב זו נעשתה על דרך הצמצום ולפי נתוני המבקשת. זאת, משום שבאופן קבוע מעמיד בנק לאומי את הריבית החריגה המקסימאלית שהוא גובה בשיעור של פריים + 9.6%.

57. בענייננו, מדרגת הריבית האחרונה של המבקשת עמדה על שיעור גבוה של 7.1%, ולכן הריבית החריגה הנוספת עד למקסימום המותר הינה 2.5%.

מכאן, כי שיעור הריבית החריגה משתנה בהתאם למדרגת הריבית האחרונה שהוסכם עם הלקוח. ככל שהמדרגה האחרונה נמוכה יותר כך הריבית החריגה האסורה תהיה גדולה יותר. למשל, במקרה בו מדרגת הריבית האחרונה שהוסכמה ונחתמה הינה פריים + 3.9% הרי שריבית החריגה הבלתי חוקית יכולה להגיע לשיעור של 5.7%.

טיפול במסגרת אשראי חד צדדי:

58. לפי פירוט גביית עמלות המבקשת מיום 16.12.10, אשר הונפק על ידי הבנק (נספח 8 לעיל), ניתן לראות כי ברבעון הראשון לשנה זו חויבה המבקשת בסך 2,342 ₪ בגין "טיפול במסגרת אשראי בעו"ש" לעומת 9,083 ₪ בהם חויבה בגין "עמלת הקצאת אשראי".

היינו, שיעור העמלה בגין העמדת אשראי חד צדדי ו/או זמני מהווה כ- 20% מסך כלל העמלות שנגבו מהמבקשת בגין הטיפול באשראי.

59. מעיון בדוחות הכספיים של בנק לאומי לשנים 2006-2010 (המצורפים לעיל), נקל להיווכח כי תחת נושא "עמלות תפעוליות" מצוין סך העמלות שגבה הבנק בגין "טיפול באשראי", כדלקמן:

שנת 2006 : 322 מיליון ₪.

שנת 2007 : 353 מיליון ₪.

שנת 2008 : 339 מיליון ₪.

שנת 2009 : 259 מיליון ₪.

שנת 2010 (עד ליום 30 בספטמבר 2010) : 314 מיליון ₪.

סה"כ : 1,587,000,000 ₪.

העתק נתונים רלוונטיים מתוך הדוחות הכספיים של בנק לאומי מצורף כחלק בלתי נפרד מבקשה זו ומסומן כנספח 19.

60. היות ואצל המבקשת נערכו שינויים לעיתים תכופות במהלך 2010 במסגרות האשראי המאושרות מעבר לממוצע ובשל כך חויבה בסכומים גבוהים יחסית, נעמיד למען הזהירות את שיעור העמלה שגבה הבנק בגין טיפול במסגרת אשראי על סך 5% בלבד מתוך העלות התפעוליות דלעיל.

לאור זאת, בין השנים 2006-2010 גבה הבנק עמלה בגין אשראי חד צדדי בסך כולל של 79,350,000 ₪.

61. לסיכום – בין השנים 2006 עד 30.9.10 גבה הבנק ביתר ריבית חריגה בסך כולל של 10,300,000 ₪. וכן גבה ביתר עמלה חד צדדית בסך כולל של 79,350,000 ₪.

בהתאם לכך, ניתן להעריך כי הנזק המצרפי מיום כניסתה לתוקף של הוראה מס' 325, עומד על כ- 90 מיליון ₪.

ז. הסעדים הנתבעים

62. הסעדים הנתבעים במסגרת התובענה הייצוגית הינם כדלקמן:-

א. ליתן פסק דין הצהרתי לפיו אסור למשיב לגבות ריבית חריגה או עמלה, בשום צורה ואופן, בגין העמדת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת אשראי מאושרת.

ב. להורות לבנק לאומי להשיב ליחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש (ובכללם למבקשת) או לזכות את חשבונם בגובה הסכומים אשר שולמו על ידם למשיב עבור עמלה בגין ריבית חריגה ואשראי חד צדדי ו/או אשראי זמני.

ג. לפסוק שכר טרחה ראוי לעורכי הדין המייצגים, באי כוח המבקשת.

ד. לפסוק גמול הולם למבקש, במעמדו כתובע ייצוגי.

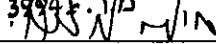
ה. לחייב את המשיב בהוצאות ההליך המשפטי ושכ"ט ב"כ המבקשת בצירוף מע"מ בגינו, וכן בהוצאות מלוא הפרסומים המתחייבים על פי הדין ו/או על פי החלטות בית המשפט הנכבד, ובכלל זה בגין הגשת בקשת האישור ואישור התובענה הייצוגית.

זה שמני, זו חתימתי ותוכן תצהירי זה אמת.

 חתימת המצהיר

אישור

הנני מאשר בזה כי ביום 1.3.11 הופיע בפני, עו"ד תומר מזרחי, במשרדי ברחוב דרך מנחם בגין 154 תל אביב, יואב שמוראק, המוכר לי אישית, ואחרי שהזהרתיו כי עליו להצהיר את האמת וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו הנ"ל וחתם עליה.

עו"ד תומר מזרחי
 מ/ר. 39944

 חתימת עורך דין

3" 11-03-50449
ת.א. 11

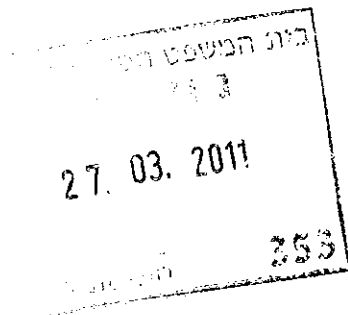
בבית המשפט המחוזי
בתל-אביב-יפו

שן-די נצרת בע"מ ח.פ. 512778895
נצרת עלית

התובעת:

ע"י ב"כ עוה"ד ארנון גרפי ו/או נעם בן חורין
ו/או יחזקאל הרשמן ו/או תומר מזרחי ו/או אבנר
אריה ו/או שלמה רוזנווסר ו/או משה פישר
מדרך מנחם בגין 154, (בית קרדן) תל-אביב-יפו 64921
(טל': 03-6083565 (רב קווי); פקס': 03-6083567)

- נגד -

בנק לאומי לישראל בע"מ
ח.צ. 520018078

הנתבע:

מרחוב יהודה הלוי 24-32 ת"ד 2
תל אביב, מיקוד 61000

מהות התביעה: תביעה ייצוגית.
סכום התביעה: כ- 90,000,000 ₪ (אומדן).

תובענה ייצוגית

מוגשת בזאת תובענה ייצוגית וזאת על סמך החלטתו של בית הנשפט הנכבד לאשר את בקשת האישור שהוגשה בתיק שבכותרת כתובענה ייצוגית.

א. הצדדים

1. התובעת הינה חברה פרטית מוגבלת במניות שהתאגדה על פי חוקי מדינת ישראל המפעילה רשת מסעדות, והינה לקוחה וותיקה של בנק לאומי וחשבונה מנוחל בסניף לאומי נצרת עילית, מרכז דקל רסקו.
2. הנתבע, בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הנתבע" או "הבנק"), הינו תאגיד בנקאי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי) תשמ"א-1981 ונמנה על חמשת הבנקים הגדולים במדינה, אם לא הגדול שבהם.

ב. נושא התובענה

3. במסגרת תיקון 23 לפקודת הבנקאות תשמ"א-1981 ועל מנת להבטיח את ניהולם התקין ושמירה על ענייני הלקוחות וכדי למנוע פגיעה ביכולתם למלא התחייבויותיהם (להלן: "הוראות ניהול בנקאי תקין") ניתנה למפקח על הבנקים, בסעיף 5(ג) לפקודה, הרשות ליתן הוראות וכללים בנוגע לכלל התאגידים הבנקאיים הפועלים במדינה או לחלק מהם.
4. חשוב לציין, כי בכך ניתן למעשה מעמד חוקי להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים.

5. במסגרת זו ועל רקע הפרקטיקה של חריגות ממסגרת האשראי המאושרות הגורמת מתד ללקוח לאי וודאות בקשר לחיובים הספציפיים שיכובדו בחשבוננו, ומאידך לתאגיד הבנקאי להעדר שליטה בסיכוני האשראי וחוסר יכולת להעריך את רווחיות התיק, הורה המפקח על הבנקים על הגבלת האשראי וחייב את התאגידיים לערוך ללקוחות הסכס בכתב שעניינו מסגרת אשראי מאושרת ולהקפיד על ביצוע חיובים לחשבון העובר ושב של הלקוח בתוך המסגרת המאושרת בלבד וללא חריגה ממנה (להלן: "הוראה מס' 325").

6. הוראה זו, שתחילתה ביום 1.1.06, הטילה חובה על הבנקים לתאם ולקבוע עם כל אחד מלקוחותיהם מסגרת אשראי שתתאים לצרכים, לכושר ההחזר ולביטחונותיו של הלקוח, וחייבה את הבנק לפעול אך ורק בתחום המסגרת הנ"ל.

7. יחד עם זאת, ניתנה לתאגיד הבנקאי הרשות להעמיד ללקוח מסגרת אשראי באופן חד צדדי החורגת ממסגרת האשראי המאושרת, וזאת תוך קביעה ברורה נחד משמעית כי העמדת מסגרת האשראי הנוספת לא תחויב בכל עמלה שהיא ולא תישא ריבית מעבר לריבית הקבועה למדרג הגבוה באותה מסגרת אשראי.

ובלשון הוראה מס' 325 :

"3(ג) על אף האמור, רשאי התאגיד הבנקאי להעמיד מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל מסגרת אשראי, ובלבד שלא יחייב את הלקוח בעמלה בגין העמדת המסגרת הנוספת.

...

הריבית במסגרת אשראי כאמור לא תעלה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה בכתב עם הלקוח."

העתק מסמך המפקח על הבנקים "ניהול מסגרת אשראי בחשבונות עובר ושב" ויישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן כנספח 1.

העתק הוראה מס' 325 שעניינה "ניהול מסגרת אשראי בחשבונות עובר ושב" לרבות מבוא ודברי ההסבר כפי שפורסמו בחוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרת, מס' 2159-06 מיום 8.2.05 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן כנספח 2.

8. הוראה זו היוותה חלק ממספר נהלי עבודה חדשים שנכנסו לתוקף, שמטרתם המוצהרת למנוע את חריגת לקוחות הבנקים מסגרות אשראי ו"חינוכם" לעמידה בתחומי המסגרת.

9. יחד עם זאת, איפשר המפקח לבנקים להעמיד ללקוחות שתורגים מהמסגרת המאושרת אשראי חד צדדי, ובלבד שלא יגבן עמלה בגין היווצרותה, ושיעורי הריבית לא יעלו על אלה שנקבעו למסגרת האשראי האחרונה שהוסכמה בכתב עם הלקוח ונחתמה על ידו.

10. בהמשך ולאור קשיים זמניים שנתקלו הבנקים ביישום ההוראה, נקבעו ביום 17.8.05 מספר הקלות במישור המעשי, ואולם בכל הנוגע לאיסור גביית עמלה בגין

אשראי חד צדדי וריבית העולה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה שהוסכמה עם הלקוח לא נאמר דבר וההוראה נותרה ללא כל שינוי.

העתק חוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2169-06 מיום 17.8.05 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 3**.

11. נוכח פנייה נוספת של הבנקים למפקח ודיווחם כי לקוחות רבים עדיין לא הסדירו את מסגרת האשראי שלהם כאמור בהוראה מס' 325 ועל מנת שלא לפגוע בלקוחות, העניק המפקח מספר הקלות נוספות והבהרות לבנקים.

12. ואולם, חשוב לציין, כי המפקח על הבנקים מצא לנכון לחזור ולהדגיש את סעיף 3(ג) הנ"ל להוראה מס' 325 האוסר על גביית העמלה במתן אשראי חד צדדי וגביית ריבית העולה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה, תוך שהוא מאריך את התקופה המאפשרת לבנקים להעמיד מסגרות חד צדדיות ללקוחות שטרם הסדירו מסגרת אשראי כלשהי בחשבונם, וזאת עד ליום 1.7.07.

העתק חוזר בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים תחום הסדרה, מס' 2179-06 מיום 26.12.06 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 4**.

13. המטרה והאמצעים ברורים – לבנק לא יהיה תמריץ להגדיל את מסגרת האשראי ללקוח מעבר למסגרת אשראי המוסכמת והמאושרת, וכך יימנע מלעשות כן ויפעל בדלת אמותיה של מסגרת האשראי המאושרת, לטובת הלקוח.

14. כפי שנראה להלן, חרף ההוראה המפורשת והמחייבת פעל הנתבע שלא כדין וחייב פעם אחר פעם את התובעת בעמלות אסורות בגין הקצאת מסגרת אשראי חד צדדית, תוך שהוא גובה ממנה ריבית נוספת מעבר לזו שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה עימה.

ג. פרק עובדתי

עמלה בגין אשראי חד צדדי

15. חרף קביעותיה הברורות של הוראה מס' 325, מכליל הנתבע במסגרת "תעריפון עמלות לשרותי הבנק" (להלן: "תעריפון הבנק") בסעיף 3.3.2 תחת פרק "אשראים, ערבויות ובטחונות" עמלת טיפול במסגרת אשראי בעו"ש, המוגדרת בתעריפון כדלקמן:

"סעיף 3.3.2:

1. **בהגדלת סכום מסגרת אשראי, תוך שמירת תום תוקף המקורי של מסגרת אשראי, העמלה תגבה רק על סכום ההגדלה, כפי המדרג של סכום ההגדלה.**

2. **מסגרת האשראי במט"ח – העמלה תגבה במטבע המסגרת."**

16. בהמשך, אף מפורטים בתעריפון הבנק מדרגות החיובים ושיעוריהם: עד 7,500 ₪ סכום של 50.00 ₪. מעל 7,500 ₪ חיוב בשיעור של 0.125%, מינימום 150 ₪ מקסימום 5,000 ₪.

העתק תעריפון הבנק, מעודכן לתאריך 10.10.10, מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 5**.

17. תעריפון הבנק יושם, הלכה למעשה, על ידי הנתבע. היינו, לא מדובר במקרה חריג של חיוב התובעת שלא כדין, אלא בתעריפון רשמי ובנוהל פסול של הנתבע.

18. מעיון בתדפיסי פעולותיה הבנקאיות של התובעת ובהודעות הבנק אשר נשלחו אליה, עולה בבירור כי למרות מסגרות האשראי המאושרות נוהג הבנק, כדבר שבשגרה, לגבות עמלה בגין מתן אשראי חד צדדי, וזאת בהתאם לתעריפון הבנק כמפורט בטבלאות המצורפות.

יצוין, כי החיובים המפורטים בטבלאות הינם אך ורק לצורך המחשה בלבד ואינם ממצים את סך כל הסכומים שנגבו שלא כדין מהתובעת משנת 2006 ועד ליום הגשת התביעה.

העתק טבלה ובה פירוט החיובים בגין עמלה חד צדדית לשנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 6**.

בנוסף ראה מסמך פירוט גביית עמלות מיום 16.12.10 שהנפיק בנק לאומי ובו ריכוז עמלות בגין "טיפול במסגרת אשראי בעו"ש" מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 8**.

העתק תדפיסי פעולותיה הבנקאיות של התובעת לשנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 9**.

העתק ההודעות שנשלחו אל התובעת בקשר עם מתן מסגרת אשראי חד צדדי לאורך שנים 2009-2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 10**.

19. נמצא, לא זו בלבד שהבנק מעניק אשראי נוסף מעבר למסגרת האשראי המאושרת, בניגוד להוראה מס' 325, אלא "מגדיל לעשות" וגובה בגין כך עמלה בלתי חוקית בסכומים גבוהים.

20. בכך מעקר הבנק את הוראות החוק, פועל בניגוד לחלוטין אליהן ועושה את הוראה מס' 325 פלסטר כאילו לא נחקקה מעולם. גביית העמלה האסורה ואכיפת החסר בנושא זה אך מתמרצת אותו להמשיך ולנהוג בדרך פסולה ובלתי חוקית זו.

גביית ריבית מעבר למותר

21. בכך לא הסתיימו חיובי הבנק ביתר בניגוד להוראה מס' 325.

22. כפי שנראה להלן, כאשר נוצרת סיטואציה שבה גם לאחר הקצאת מסגרת האשראי החד צדדית חורגת התובעת ממסגרת האשראי המאושרת, הרי שבגין אותה חריגה גובה הבנק ריבית אסורה הגבוהה ב- 2.5% מהריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה עם התובעת.

23. כך, למשל, ביום 17.1.10 יתרת התובעת עמדה על סך 740,992 ₪ ביתרת חובה. לאור זאת, בנוסף למסגרת האשראי המאושרת של התובעת, אשר עמדה באותה עת על 650,000 ₪, העמיד הבנק לטובתה מסגרת אשראי זמנית בסך של 92,000 ₪,

ובסה"כ מסגרת אשראי כוללת בסך של 742,000 ₪, ובכך הגיעה התובעת למצב שבו היא איננה חורגת ממסגרת האשראי הזמנית.

העתק פירוט פעולותיה הבנקאיות של התובעת לחודש ינואר 2010 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 11**.

העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 17.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 12**.

24. לעומת זאת, בתאריכים 18.1.10-19.1.10 יתרת התובעת עמדה בסך 700,845.49 ₪ ביתרת חובה. הבנק הוריד את מסגרת האשראי הזמנית לסכום של 50,000 ₪, כך שכעת עמדה מסגרת האשראי על סך של 700,000 ₪ (כאשר קודם לכם עמדה על סך 742,000 ₪).

25. עקב כך, סכום של 845.49 נותר מחוץ למסגרת האשראי הזמנית, וזאת למשך יומיים עד ליום 20.1.10, כאשר אושרה לתובעת מסגרת אשראי חד צדדית בסך 33,000 ₪. ולפיכך, נותרה חריגה מצטברת בסך כולל של 1691 ₪ (2 X 845.49 ימים).

העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 18.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 13**.

העתק הודעת הבנק בדבר שינוי בתנאי אשראי/העמדת מסגרת אשראי חדשה לתאריך 20.1.10 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 14**.

26. מעיון בהודעות הבנק דלעיל, ניתן להיווכח כי הבנק מחלק את שיעורי הריבית למספר רמות:

א. בגין אשראי של עד 520,000 ₪ גובה הבנק ריבית בשיעור של 7.85%.

ב. בגין אשראי שמעבר ל- 520,000 ₪ ועד 650,000 ₪ גובה הבנק ריבית בשיעור של 9.85%, היינו תוספת של 2%.

ג. בגין המסגרת הזמנית המוקצית (לפי הצורך 92,000 ₪ או 50,000 ₪) גובה הבנק ריבית לפי המדרגה האחרונה המאושרת, היינו 9.85%, ובכך פועל הבנק בהתאם להוראה מס' 325.

ד. אולם, בגין החריגה נותרת מעבר למסגרת האשראי הזמנית גובה הבנק ריבית נוספת הגבוהה ב- 2.5% מהריבית לפי המדרגה האחרונה המאושרת, דבר העומד בניגוד גמור להוראה מס' 325.

27. לכן, בחישוב הריבית הרבעונית 2010 (ינואר-אפריל) ניתן להיווכח כי בגין יתרת החובה של התובעת ליום 18.1.10, אשר עמדה על סך 700,845.49 ₪, גבה הבנק ריבית כדלקמן:

א. בגין סך של 1,401,691 ₪ (יומיים של ריבית) גבה ריבית בשיעור 7.85%.

ב. בגין סך של 361,691 ₪ (יומיים ריבית לפי המדרגה האחרונה כולל המסגרת הזמנית) גבה ריבית בשיעור 8.85% (2% יותר).

ג. ואילו בגין סך נותר של 1,691 ש"ח גבה הבנק ריבית נוספת הגבוהה ב- 2.5% מהמדרגה האחרונה.

28. יצוין, כי על אותו בסיס חישובי נגבתה מהתובעת ריבית אסורה ובלתי חוקית גם בתאריך 3.2.10 ובתאריך 11.2.10.

העתק "הודעה על ריבית" כפי שנמסרה לתובעת ביום 4.4.10 ובה פירוט שיעורי הריבית שנגבתה מהתובעת מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 15**.

29. הנה כי כן, הבנק מפר ברגל גסה את הוראה מסי 325, על כל קביעותיה, ודומה כי הקצאתו מסגרת אשראי זמנית כדרך קבע לא נועדה אלא להשיא רווחיו על חשבון לקוחותיו תוך גביית עמלה וריבית האסורות על פי דין.

ד. עילות וטענות משפטיות

30. תובענה זו מוגשת בהתאם לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, פרט 3, כדלקמן:

"תביעה נגד תאגיד בנקאי, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו".

1.4 דיני הנזיקין

הפרת חובה חקוקה

31. התובעת תטען כי הנתבע עיוול כלפיהם בהפרת חובה חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

32. כמבואר לעיל, בענייננו נקבע מפורשות כי הבנק אמנם רשאי להעניק אשראי חד צדדי מעבר למסגרת האשראי המאושרת, אך זאת בתנאי בלעדיו אין, לפיו לא יחייב הבנק בעמלה בגין העמדת המסגרת הנוספת ולא יגבה ריבית נוספת בגין חריגה זו.

33. חרף זאת, פרסם הבנק תעריפון העומד בניגוד גמור להוראה זו, העניק מסגרת אשראי נוספת ולא רק זאת אלא שגבה, שלא כדין, בגין פעולה זו עמלה וריבית בסכומים בלתי מבוטלים.

34. בכך הפר הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין, הוראה מסי 325 של המפקח על הבנקים, ולכן הוא אחראי לנזקים הכספיים שנגרמו בשל כך לתובעת ולחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש ועליו לשאת בהם.

35. בענייננו, מתקיימים כל יסודותיה של הפרת החובה החקוקה באשר: הנתבע פעל בניגוד מוחלט לחוק הבנקאות והוראות המפקח על הבנקים וגבה עמלה וריבית מקום שנאסר עליו לעשות זאת. חיקוק זה נועד לטובת התובעת וחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש, וההפרה גרמה להם נזק מסווג או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק.

תשלום פיצויים מכוח סעיף 15 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) תשמ"א-1981

36. התובעת תטען כי התנהגותו ומחדליו של הבנק כלפיה, כמו גם כלפי יתר יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים כדי הטעיה לפי סעיף 3 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) תשמ"א-1981 (להלן: "חוק הבנקאות") לגבי עניין מהותי במתן שירות ללקוח, ולרבות:

א. בעניין המהות והטיב של השירות במשמעות ס' 3(1) לחוק הבנקאות – העמדת האשראי הנוסף באופן חד צדדי על ידי הבנק בשילוב אי העמדת הלקוח על התשלום הכרוך בכך, והעדר כל הודעה מפורשת ללקוח בדבר חיובי העמלה והריבית הכרוכים במתן שירות.

ב. בעניין התשואה והתועלת שניתן להפיק מהשירות כמשמעות סעיף 3(3) לחוק הבנקאות – סכומי העמלות והריבית הניכרים מפחיתים מהתועלת המושגת בקבלת אשראי חד צדדי. לו התובעת הייתה יודעת על כך אפשר והייתה מכלכלת צעדיה בהתאם ומקפידה כי פעולותיה יתבצעו אך במסגרת האשראי המאושרת ובכך חוסכת את חיובי העמלות והריבית.

ג. המחיר הרגיל או המקובל או המחיר הנדרש בעד השירות כמשמעות סעיף 3(6) לחוק הבנקאות – התובעת לא ידעה ולא הייתה יכולה לדעת כי בגין העמדת אשראי חד צדדי תחויב בעמלה נוספת מעבר לעמלה המקובלת בהקצאת מסגרת אשראי, וכי בגין סכומים החורגים ממסגרת האשראי הזמנית תחויב בריבית הגבוהה ב- 2.5% מהריבית הקבועה במדרגה האחרונה והמוסכמת.

37. התובעת תטען, כי התנהגותו ומחדליו של הנתבע כלפיה, כמו גם כלפי יתר יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים לכדי הפרת הוראות ס' 4 לחוק הבנקאות לפיו: "לא יעשה תאגיד בנקאי - במעשה או במחדל... דבר שיש בו משום ניצול מצוקתו של הלקוח... בורותו... או חוסר ניסיונו, הכל כדי לקשור עסקה של מתן שירות בתנאים בלתי סבירים, או כדי לתת או לקבל תמורה השונה במידה בלתי סבירה מהתמורה המקובלת".

38. העמדת אשראי באופן עצמאי וחד צדדי על ידי הבנק בשילוב אי העמדת הלקוח על השירות הכרוך בכך והעדר הודעה מפורשת (בכל פעם שניתן השירות), וזאת חרף חובות הבנק לדווח ללקוח בדבר שיעורי העמלות והריבית, עולה כדי ניצול לרעה של מצבו הכספי השלילי של הלקוח ורצונו לעמוד בהתחייבויותיו ובורותו בכל הקשור לשיעורי עמלות וריביות הכרוכים במתן השירות.

39. יצוין, כי לפי סעיף 15 לחוק הבנקאות "דין נזק שנגרם לאדם על ידי עבירה על הוראות חוק זה, או על כל תקנה שניתנה לפיו, כדין נזק שמוותר לתבוע עליו פיצויים על פי פקודת הנזיקין", וזאת אף אם הנזק נגרם במישרין או בעקיפין, אם הנזק הוא בחסרון כיס או במניעת רווח, אם עובר העבירה עמד לדין פלילי ואף אם הוא לא התכוון לגרום לנזק או לא יכול היה לראותו מראש.

2.4 דיני חוזים

40. התובעת תטען, כי התנהגותו ומחדליו של הנתבע כלפיהם, כמו גם כלפי יתר יחיד הקבוצה שייצוגה מתבקש, עולים כדי הפרת הוראות חוק החוזים (חלק כללי)

התשל"ג-1973 הואיל ובין התובעת ובין הנתבע נכרת הסכם אשר עיקרו הם הקצאת מסגרת אשראי מאושרת ומוסכמת וביצוע כל פעולותיהם במסגרת קו אשראי זה.

41. התובעת תטען, כי הוראה מס' 325 ביחס להעמדת מסגרת אשראי חד צדדית, הינן מוחלטות באופן אוטומטי לתוך הוראות ההסכם בין התובעת לבין הבנק, ואי קיומם עולה כדי הטעיה, חוסר תום לב, התנהגות שלא בדרך מקובלת והפרת ההסכם, המחייב בתשלום פיצויים לפי חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) תשל"א-1970.

3.4 עשיית עושר ולא במשפט

42. עוד תטען התובעת, כי הנתבע התעשר על חשבונם שלא כדין ולפיכך עליו להשיב כספים אלה לתובעת ולחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש, וזאת מכוח סעיף 1 לחוק עשיית ולא במשפט, תשל"ט-1979.

43. הבנק גבה מהתובעת ומחברי הקבוצה שייצוגם מתבקש כספים רבים ביתר בניגוד גמור לדין ובכך גרם לה לחסרון כיס, ועל כן חייב בהשבת כספים אלה חזרה לחברי הקבוצה.

44. לאור התכלית הברורה של הוראה מס' 325 "לחנך" את הבנקים שלא להעניק מסגרת אשראי חד צדדית ואת הלקוחות לפעול באותה מסגרת ונוכח התעלמות הבנק מהוראה זו משל לא נתקקה מעולם, הרי שההשבה הינה צודקת ומתחייבת בנסיבות העניין.

ה. הנזק המצרפי המוערך שנגרם לקבוצה שייצוגה מתבקש

45. למיטב ידיעת התובעת, בבנק לאומי קיימים למעלה מ-1.7 לקוחות אשר מרביתם המכריע חתומים מול הבנק על הסכם מסגרת אשראי, שכן הדבר מתחייב מהוראה מס' 325.

46. לצורך הערכת הנזק המצרפי ניתן להיעזר בנתונים המופיעים בדו"חות התקופתיים של בנק לאומי לשנים 2006-2010, כפי שמדווחים לרשות לניירות ערך ולבנק ישראל.

ריבית חריגה:

א. **שנת 2006:** עיון בדו"ח התקופתי לשנת 2007, מעלה כי לפי הוראות המפקח על הבנקים על הבנק לסווג את הנתונים לפי הוראה מס' 325, באופן שבו חריגה ממסגרת אשראי המאושרת במידה והבנק מחייב את הלקוח בריבית חריגה תסווג כ"חוב שאינו נושא הכנסה".

עוד מדווח הבנק, כי בשנת 2006 סך חובות נושאים הכנסה עמד על סך 119 מיליון ₪.

לפיכך, בשנת 2006 גבה הבנק ריבית חריגה (בשיעור של 2.5%) בסך של 2,975,000 ₪.

ב. **שנת 2007:** על פי דיווח בנק לאומי לשנת 2007, חובות שאינם נושאים הכנסה (היינו חויבו בריבית חריגה) הינם בסך 74 מיליון ₪. לפיכך, בשנת 2007 גבה הבנק ריבית חריגה (בשיעור של 2.5%) בסך של 1,850,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מדוח התקופתי לשנת 2007 ובו נתונים גם לשנת 2006 בנוגע ליישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו **כנספח 16**.

ג. **שנת 2008**: אותם עניינים מופיעים גם בדוחות הבאים. לפי דו"ח תקופתי של בנק לאומי לשנת 2009, חובות שאינם נושאים הכנסה עומדים על סך 58 מיליון ₪. עוד מדווח הבנק, כי בסוף שנת 2008 סווגו בהתאמה 100 מיליון ₪ כחובות שאינם נושאים הכנסה.

לפיכך, גבה הבנק ריבית חריגה בשנת 2008 בסך של 2,500,000 ₪.

ד. **שנת 2009**: על פי החישוב דלעיל, בשנה זו גבה הבנק ריבית חריגה בסך של 1,450,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מהדוח התקופתי לשנת 2009 ובו נתונים גם לשנת 2008 בנוגע ליישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו **כנספח 17**.

ה. **שנת 2010**: ולגבי שנת 2010, מעלה תמצית הדו"ח הכספי של בנק לאומי ליום 30.9.10 כי חובות שאינם נושאים הכנסה עומדים על סך 61 מיליון ₪.

לפיכך, בשנת 2010 גבה הבנק ריבית חריגה בסך של 1,525,000 ₪.

העתק עמודים רלוונטיים מתמצית דו"ח כספי ליום 30.9.10 בנוגע ליישום הוראה מס' 325 מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 18**.

לפיכך, בין השנים 2006-2010 גבה הבנק ריבית חריגה מעבר לריבית האחרונה שהוסכמה בסך כולל של 10,300,000 ₪.

47. חשוב לציין, כי דרך חישוב זו נעשתה על דרך הצמצום ולפי נתוני המבקשת. זאת, משום שבאופן קבוע מעמיד בנק לאומי את הריבית החריגה המקסימאלית שהוא גובה בשיעור של פריים + 9.6%.

48. בענייננו, מדרגת הריבית האחרונה של המבקשת עמדה על שיעור גבוה של 7.1%, ולכן הריבית החריגה הנוספת עד למקסימום המותר הינה 2.5%.

מכאן, כי שיעור הריבית החריגה משתנה בהתאם למדרגת הריבית האחרונה שהוסכם עם הלקוח. ככל שהמדרגה האחרונה נמוכה יותר כך הריבית החריגה האסורה תהיה גדולה יותר. למשל, במקרה בו מדרגת הריבית האחרונה שהוסכמה ונחתמה הינה פריים + 3.9% הרי שריבית החריגה הבלתי חוקית יכולה להגיע לשיעור של 5.7%.

טיפול במסגרת אשראי חד צדדי:

49. מפירוט גביית עמלות המבקשת מיום 16.12.10, אשר הונפק על ידי הבנק (נספח 8 לעיל), עולה כי ברבעון הראשון לשנה זו חויבה המבקשת בסך 2,342 ₪ בגין "טיפול במסגרת אשראי בעו"ש" לעומת 9,083 ₪ בהם חויבה בגין "עמלת הקצאת אשראי".

היינו, שיעור העמלה בגין העמדת אשראי חד צדדי ו/או זמני מהווה כ- 20% מסך כלל העמלות שנגבו מהמבקשת בגין הטיפול באשראי.

50. מעיון בדוחות הכספיים של בנק לאומי לשנים 2006-2010 (המצורפים לעיל), נקל להיווכח כי תחת נושא "עמלות תפעוליות" מצוין סך העמלות שגבה הבנק בגין "טיפול באשראי", כדלקמן:

שנת 2006 : 322 מיליון ₪.

שנת 2007 : 353 מיליון ₪.

שנת 2008 : 339 מיליון ₪.

שנת 2009 : 259 מיליון ₪.

שנת 2010 (עד ליום 30 בספטמבר 2010) : 314 מיליון ₪.

סה"כ : 1,587,000,000 ₪.

העתק נתונים רלוונטיים מתוך הדוחות הכספיים של בנק לאומי מצורף כחלק בלתי נפרד מתובענה זו ומסומן **כנספח 19**.

51. היות ואצל המבקשת נערכו שינויים לעיתים תכופות במהלך 2010 במסגרות האשראי המאושרות מעבר לממוצע ובשל כך חויבה בסכומים גבוהים יחסית, נעמיד למען הזהירות את שיעור העמלה שגבה הבנק בגין טיפול במסגרת אשראי על סך 5% בלבד מתוך העלות התפעולית דלעיל.

לאור זאת, בין השנים 2006-2010 גבה הבנק עמלה בגין אשראי חד צדדי בסך כולל של 79,350,000 ₪.

52. לסיכום – בין השנים 2006 עד 30.9.10 גבה הבנק ביתר ריבית חריגה בסך כולל של 10,300,000 ₪. וכן גבה ביתר עמלה חד צדדית בסך כולל של 79,350,000 ₪.

בהתאם לכך, ניתן להעריך כי הנזק המצרפי מיום כניסתה לתוקף של הוראה מס' 325, עומד על כ- 90 מיליון ₪.

ו. הסעדים הנתבעים

53. הסעדים הנתבעים במסגרת התובענה הייצוגית הינם כדלקמן :-

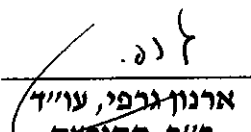
א. ליתן פסק דין הצהרתי לפיו אסור לנתבע לגבות ריבית חריגה או עמלה, בשום צורה ואופן, בגין העמדת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת אשראי מאושרת.

ב. להורות לבנק לאומי להשיב ליחידי הקבוצה שייצוגה מתבקש (ובכללם לתובעת) או לזכות את חשבונם בגובה הסכומים אשר שולמו על ידם לנתבע עבור עמלה בגין ריבית חריגה ואשראי חד צדדי ו/או אשראי זמני.

ג. לפסוק שכר טרחה ראוי לעורכי הדין המייצגים, באי כוח התובעת.

ד. לפסוק גמול הולם לתובעת, במעמדה כתובעת ייצוגית.

ה. לחייב את הנתבע בהוצאות ההליך המשפטי ושכ"ט ב"כ התובעת בצירוף מע"מ בגינו, וכן בהוצאות מלוא הפרסומים המתחייבים על פי הדין ו/או על פי החלטות בית המשפט הנכבד, ובכלל זה בגין הגשת בקשת האישור ואישור התובענה הייצוגית.

 ארנון גרפי, עו"ד
 ב"כ התובעת